

הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית ופעולתה

בתחילת שנות ה-50, נוצרו לחצי בנייה חוקים בישובים החקלאיים, ביחוד במושבות, כתוצאה מגלי העליה ההמונית שהגיעו עם הקמת המדינה. המושבות החלו נושאות אופי עירוני למחצה, והדבר הצריך קביעת מדיניות בנושאים של שינוי יעוד קרקע, מחקלאי לעירוני.

ביום 18.5.53 קיבלה הממשלה החלטה מס. 274 בענין שמירה על קרקע חקלאית. בעקבות החלטה זו הקים שר הפנים ועדה מייעצת ליד אגף התכנון, לשם ייעוץ והכוונה. אולם לא היו בידיה סמכויות התנגדות לתכניות מוגשות. עיקר הצלחתה של הוועדה היה בנקיטת עמדה עקבית להעברת תהליכי הפיתוח המואץ לשטחים שאינם חקלאיים כגון: בתים, חולון ואשדוד, ובייעוץ לקביעת מיקומן של עיירות הפיתוח שהוקמו ברובן על קרקעות שאינן חקלאיות, או קרקעות חקלאיות שוליות.

בראשית שנות ה-60, כאשר הוחל בהכנת חוק התכנון והבנייה, ניתן שיקול דעת רב לנושא השמירה על קרקע חקלאית והפיקוח על המרתה לקרקע עירונית. חוק התכנון והבנייה תשכ"ה—1965, דן ביסוד השמירה והפיקוח על קרקע חקלאית, החל מתכניות מיתאר ארציות וכלה בתכניות מיתאר מקומיות. להלן מובאות מהחוק הנ"ל:

פרק ג': תכניות

סימן א': תכנית מיתאר ארצית

הוראות תכנית מתאר ארצית

49. "תכנית המיתאר הארצית תקבע את התכנון של שטח המדינה כולה, ובין השאר — (1) ייעוד הקרקע ושימושה, תוך שמירה על ייעוד חקלאי של קרקעות המתאימות";

סימן ב': תכנית מיתאר מחוזית

הוראות התכנית

57. "הוועדה המחוזית רשאית, לאחר התייעצות בוועדות המקומיות שבמחוז, לקבוע בתכנית מיתאר מחוזית הוראות בכל ענין שיכול להיות נושא לתכנית מיתאר מקומית, ובין השאר: (1) שטחים וגבולות לפיתוח עירוני וכפרי; (2) שטחים חקלאיים";

מסמכי לוואי של התכנית

60. "הוועדה המחוזית תגיש למועצה הארצית עם כל תכנית מיתאר מחוזית מסמכי סקר הדרושים להסברתה והבהרתה, ובהם מפה המראה את טיב הקרקעות שבתכנית, לענין ניצול למטרות חקלאיות והמאוסרת על-ידי מי ששר החקלאות מינה לכך."

סימן ג': תכנית מיתאר מקומית

מטרות התכנית

61. מטרת תכנית מיתאר מקומית הן:
- (1) "פיקוח על פיתוח הקרקע במרחב התכנון המקומי, תוך שמירה על ייעוד חקלאי של קרקעות המתאימות לכך";

מסמכי לוואי של התכנית

65. "הועדה המקומית תגיש לוועדה המחוזית עם כל תכנית מיתאר מקומית מסמכי סקר הדרושים להסברתה ובהם מפה המראה את טיב הקרקעות לענין ניצולם למטרות חקלאיות והמאפשרת על ידי מי ששר החקלאות מינה לכך, וכן כל תעודה אחרת שתדרוש הוועדה המחוזית להבהרת התכנית."

על מנת להדגיש את מידת החשיבות בה רואה המחוקק את ענין השמירה על קרקע חקלאית, אנו מוצאים בחוק התכנון והבניה, תשכ"ה—1965 סעיף מיוחד:

הגבלות בקרקע חקלאית ובמימי החופים

156. "א) לא ישתמש אדם בקרקע חקלאית אלא בהתאם לאמור בתוספת הראשונה." התוספת הראשונה לחוק התכנון והבנייה עוסקת במפורט בענין השמירה על קרקע חקלאית ובשחרורה המבוקר לצרכי הפיתוח של המדינה.

ליד המועצה הארצית לתכנון ולבנייה הוקמה ועדה של אחד עשר איש לתכלית השמירה על קרקע חקלאית. הרכב הוועדה משקף את צרכי המדינה, וגיתן לחלק את הנציגים בה ל-3 קבוצות:

נציגי השלטון המרכזי; נציגי החקלאים; נציגי הגופים המפתחים במדינה כגון: הרשויות המקומיות ומשרד השיכון.

הרכב הוועדה — כמפורט להלן: שני נציגים של שר הפנים; שני נציגים של שר החקלאות; נציג שר השיכון; נציג שר הבטחון; נציג המוסדות המיישבים, שימנה שר הפנים לפי המלצת הסוכנות היהודית לארץ ישראל; נציג המועצה הארצית שימנה שר הפנים לפי המלצתה; נציג הרשויות המקומיות שימנה שר הפנים; שני נציגי החקלאים שימנה שר הפנים."

בניגוד לכל ההגדרות הקודמות של קרקע חקלאית, הוחלט בתוספת הראשונה לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה—1965, כי ההגדרה של קרקע חקלאית תיעשה על יסוד חוות דעת מומחים שנתמנו לענין זה על-ידי שר החקלאות, ויפורסם בהודעה ברשומות, כי כל קרקע אשר הוגדרה על ידי ועדת המומחים והוכרזה ברשומות ע"י הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית, תהא קרקע חקלאית לענין חוק זה.

הדאגה לענין הקרקע החקלאית באה לידי ביטוי בעוצמה הסמכותית שהיתה בידי הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית הן בסמכויות ההכרזה על קרקע חקלאית והן בדרך פעולתה. לדוגמא: מלבד האפשרות להכריז על קרקעות פנויות כקרקע חקלאית, הסמך המחוקק את הוועדה, לפי סעיף 10 לתוספת הראשונה לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה—1965, ליוזם התליית תכניות, שינוין, או ביטולן.

בדיקת תכניות קיימות-

10. "הוועדה תבדוק את התכניות החלות על קרקע חקלאית, תכניות שאושרו לפני שהוכרזה כקרקע חקלאית, במידה שלא נעשו באותה קרקע, אגב ביצוע התכנית, עבודות בנייה או עבודות אחרות שנתן עליהן היתר לפי החוק, ורשאית היא לזום התליית תכנית כאמור, שינויה או ביטולה."
מיום שהוכרזה קרקע פלוגית כקרקע חקלאית, לא ניתן לעשות בה פעולה כלשהי הזקוקה להיתר עפ"י חוק התכנון והבנייה, אלא אם אושרה התכנית תחילה על ידי הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית.

הגבלת אישור תכנית

6. "לא תאושר תכנית החלה על קרקע חקלאית, אלא אם כן אושרה על-ידי הוועדה או אם היא תכנית מפורטת המקיימת את כל ההוראות של תכנית מתאר שאושרה על ידי הוועדה.

7. (א) לא יינתן על ידי ועדה מקומית או מחוזית היתר לבנייה או לשימוש בקרקע חקלאית למטרה לא חקלאית אלא בהתאם לתכנית שנתמלאו בה הדרישות של סעיף 6 או אם הסכימה לכך הוועדה.

(ב) "מטרה לא חקלאית", בסעיף זה – בנייה או שימוש בקרקע שאינם דרושים במישרין לייצור חקלאי, לעיבוד חקלאי של האדמה או לגידול בעלי חיים."

המחוקק, מתוך ידיעה מה רבים הלחצים לשינוי יעוד קרקע חקלאית לקרקע עירונית, דאג, כפי שהובהר לעיל, למכשיר אשר יהיה מסוגל לעמוד בפני לחצים אלה, ויאפשר לוועדה לשקול באופן אובייקטיבי, תוך בחינת כל העובדות הקשורות בכל תכנית, האם קיימת הצדקה לשינוי יעודה של הקרקע.

בעית המרת יעוד הקרקע החקלאית בישראל בשנים האחרונות הפכה להיות חמורה ביותר. ידוע, כי בתחומי רשויות מקומיות רבות קיימים שטחים לא מבוטלים של קרקע חקלאית. חוק התכנון והבנייה תשכ"ה–1965 מורה את הדרך בה ניתן לפעול לצורך המרת הקרקע מחקלאית לעירונית.

אולם הנטל המוטל על הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית ושיקול הדעת אותו היא צריכה להפעיל בכל תכנית ותכנית המובאת לדיון בפניה, הינו כבד ביותר. טענות רבות מושמעות נגד הוועדה על היותה בלתי ליברלית, אולם ידוע כי מחירי הקרקע העירונית גבוהים בהרבה ממחירן של קרקעות חקלאיות.

קיימת הסכנה, שבעלי קרקעות חקלאיות יונחו את העיבוד החקלאי של הקרקעות וימכרו אותן לכל המרבה במחיר. משק המדינה עלול להפסיד עתודות ניכרות של קרקע חקלאית המעובדת בפועל על אף היותה בתחומי ערים מתפתחות כמו: פתח תקוה, ראשון-לציון, נס ציונה, רחובות, גדרה, חדרה, הרצליה ועוד.

הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית נוכחה לדעת, לא במעט מקרים, כי קרקעות משובחות ביותר מוזנחות במזיד, כדי שניתן יהיה לטעון מאוחר יותר בפני הוועדה כי הקרקע אינה מעובדת. גופים שונים, בעלי אמצעים, רוכשים קרקעות חקלאיות מתוך כוונה ברורה שלא לעבד אותן, גורמים בכוונה לייבושם של פרדסים וכו' אך ורק לצורך הפקת הרווח מהמרת יעוד הקרקע.

חיזוק לדעתה של הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית שאין לנהוג בפזיזות בשינוי יעוד הקרקע, בא בבג"צ 445/71 — "חב' ליטור נגד הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית", ובבג"צ 324/71 — "סביון — גני יהודה נגד הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית". חוות דעת-בית המשפט העליון מסייעת בידי הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית לעמוד בלחצים הרבים החל ביזמים לפיתוח הקרקע וכלה בחקלאים המעוניינים למכור את אדמתם במחירים גבוהים. בג"צ 445/71 קבע כי "הוועדה אינה חלק ממנגנון התכנון", וכי שיקוליה הינם מקיפים ביותר.

על אף העובדה כי בדבר שמירת קרקע חקלאית עוסקת התוספת הראשונה לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה—1965, הועלו מדי פעם השגות משפטיות באשר למהות הוועדה ודרר פעולתה. על מרבית השגות אלו נתן בית המשפט את דעתו בסדרת הבג"צים אשר הוגשו כנגד הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית.

הבג"צ הראשון אשר הוגש נגד הוועדה הינו בג"צ מס' 113/68 — "הורנשטיין נגד הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית", אשר טען בעיקרו נגד סעיף 5 לתוספת ההכרזה על קרקע חקלאית; כללותה של ההכרזה, אי מתן אפשרות להשמיע הסתייגות נגד ההכרזה, וכי הקרקע אינה מעובדת בפועל. בית המשפט דחה את העתירה בנימוקים דלהלן:

● "בטענה כי ההכרזה על קרקע חקלאית בלתי סבירה עד כדי כך, שבית משפט זה חייב לבטלה — בטענה כי אין בה ממש. לפי סעיף 5 של התוספת הראשונה פועלת הוועדה על יסוד חוות דעת של ועדת המומחים שנתמנתה ע"י שר החקלאות ומעיקרו של דבר נהסס אנחנו לשים בענין כזה את דעתנו הבלתי מומחית תחת דעת המומחים. לגופו של ענין נקאית לנו הכרזה זו סבירה בהחלט."

● "באשר לטענה כי המשיבה היתה חייבת להזמין לפנייה כדי שישמיע את טענותיה, לפני שכללה את חלקתה בהכרזתה — שמיעה סיטוגית מראש של כל בעלי החלקות היתה מעוררת בעיות מעשיות חמורות בעבודת ועדה זו. עפ"י סעיף 7 (א) של התוספת הראשונה, כאמור, יכולה הוועדה להתעמק מאוחר יותר בדיון בחלקה זו או אחרת."

● "באשר לטענה כי לא נתמלאו לגבי חלקת התנאים שבסעיף 11 לתוספת הראשונה שהוועדה לא תשתמש בסמכותה אלא במידה שהדבר דרוש לשם שמירה על היעוד של הקרקע החקלאית וניצולה החקלאי, והנה חלקה זו לא נוצלה עד עתה שום ניצול חקלאי, והיא חלקת בור, התשובה לטענה זו היא, שעד כה חלקה זו היא חלקת בור וטרם שימשה לא לחקלאות ולא לבנייה, אך בעתיד היא מסוגלת לשמש כל אחת ממטרות אלה. מי שמבקש לשמור על חלקה זו למען ניצולה החקלאי בעתיד פועל גם הוא לשם שמירה על ניצולם החקלאי במשמעות סעיף 11."

בג"צ שני 324/71 — "הוועד המקומי סביון וגני יהודה נגד הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית ואחרים, עיקר הדיון נסוב סביב לשאלה מה הם השיקולים על פיהם על הוועדה לשיקול שיקוליה בבואה לדון בתכנית המוגשת אליה.

במקרה הנדון באה לידי ביטוי שיקול הוועדה בהחלטתה:

"הוחלט להסכים לשינוי יעוד קרקע של כ-80 דונם למגורים ללא הכביש, על מנת לפתור את בעיות יהוד, בתנאי כי במסגרת תכנית המגורים הנ"ל ייבנו לפחות 250 יחידות דיור לזוגות צעירים. הוועדה ממליצה לספח את השטח הנדון בלבד למועצה המקומית יהוד, על מנת להבטיח שיכון זוגות צעירים לבני יהוד. לאחר הגשת התכנית המפורטת

לוועדה המקומית והמחוזית תועבר התכנית לאישור סופי לוועדה לשמירה על קרקע חקלאית.”

בית המשפט הוציא צו החלטי נגד הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית בנימוק העיקרי כי למרות “השיקולים אותם שקלה הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית – הינם טובים וחשובים על מנת לפתור את בעיית יהוד ולהקל על מצוקת דיורם של זוגות צעירים וכיוצא באלה, אין להם ולא כלום עם הייעוד החקלאי והניצול החקלאי של הקרקע – לא יהיה נגד עיני הוועדה בבואה להשתמש בסמכותה, כל שיקול זולת צרכי השמירה על הייעוד החקלאי והניצול החקלאי של הקרקע הנדונה.”

לשון אחרת, רשאית הוועדה לדון בתכנית עפ”י סעיפים 6 או 7 לתוספת לחוק, אולם תדון ותחליט בהן הוועדה תוך כדי שיקול השיקולים האמורים בסעיף 11 לתוספת, הם בלבד.

בג”צ 445/71 – “גוה מדור השקעות בע”מ, ליטור בע”מ נגד הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית” ואחרים, נסך אור נוסף על סמכויות פעולת הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית.

● באשר להכרזה על קרקע חקלאית, פסק בית המשפט “כי לדעתנו נעלה מכל ספק שהוועדה רשאית להכריז על אדמת בנין כקרקע חקלאית.”

● “הקרקע מצויה באזור המסווג כאזור פיתוח בתכנית 2/6, שאמנם אינו אזור חקלאי מובהק, אבל גם אינו תעשייה או מגורים, ויתכן שיהיו בו שטחים חקלאיים נרחבים.”

● באשר לצורך בפיצוי בעלי קרקע, במקרה של הכרזה חקלאית: “ההכרזה של הוועדה אינה משנה את טיב הקרקע ורק מונעת את ניצולה בעתיד למטרה לא חקלאית. והרי יסוד היסודות של זכות הוועדה היא לשמור על יעוד חקלאי של הקרקע, כך, שתשאר חקלאית ושתנוצל למטרה זו (סעיף 11 לתוספת). זאת ועוד, הוועדה אינה אלא חלק ממנגנון התכנון, ולא בכל מקרה של פגיעה ע”י פעולת תכנון, זכאי בעל הקרקע הנפגעת לפיצוי עליה.”

ראה את הרשימה הארוכה של פגיעות המנויות בסעיף 100 לחוק. חוסר הקביעה בחוק לתשלום פיצויים אינו היחיד או יוצא דופן. במקרה דנו, פטור בעל קרקע מחובת תשלום פיצויים בעד פגיעה שפגע על ידי שינוי יעוד הקרקע מאדמת בנין לקרקע חקלאית. אי-קיום ערר בפני ערכאה עליונה מנהלית או מעין שיפוטית על החלטות הוועדה בענין זה, מחייבות כמובן גישה זהירה מצד הוועדה, כשהיא באה להשתמש בסמכותה זו, וחוקה עליה שלא תעשה כן אלא במקרה נדיר והכרחי מאד.”

“אין לשכוח כי תפקידה המרכזי של הוועדה הוא לשמור על השטחים החקלאיים במדינה לבל ייבלעו, ללא מחשבה וללא צורך חיוני, ע”י ה”ממותה” העירונית, השולחת את זרועותיה לכל עבר, והופכת תבלים שלמים ליער של בנינים ושיכונים. איזון בין הצרכים החקלאיים החיוניים של המדינה והצרכים העירוניים הדוחקים, היא המונח היסודי בפעולתה של הוועדה.”

בג”צ 601/79 – “הוועד המקומי סביון נגד הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית” ואחרים, דן שוב בסמכויות הפעולה של הוועד לשמירה על קרקע חקלאית.

- "בראש מעייניה צריכה הוועדה לשים את הצורך לשמור על יעודה של קרקע חקלאית, אבל היא רשאית, משיקולים כלליים, להתיר שינוי, אם ישנו גורם חיוני עדיף המדריך ומצדיק אותו. יחד עם זאת, משהוכרזה קרקע פלוגית כקרקע חקלאית, היא נמצאת במעמד מועדף שהמחוקק חפץ ביקרו, וכדי לבטלו שומה על הוועדה החקלאית להראות, כי מאז שנעשתה ההכרזה חל שינוי מהותי בנסיבות המצדיק את החלטת הביטול."
- "אין ספק, כי סמכותה של הוועדה אינה מוגבלת רק להכרזתה של קרקע חקלאית, אלא היא גם רשאית לבטל הכרזה כאמור (סעיף 16 לפקודת הפרשנות, נוסח חדש). למותר להוסיף, כי המסלול שהותווה בסעיף 5 מן התוספת לחוק, לענין ההכרזה על קרקע חקלאית, הוא גם המסלול לביטולה של ההכרזה."
- "במלים אחרות, הכרזתה של קרקע חקלאית יכולה להתבטל רק אם קיים צורך חיוני, אשר אין לפתרו בדרך סבירה אחרת, וכאשר צורך חיוני זה עולה בחשיבותו על המגמה של שמירת קרקע חקלאית. לשם הסרת ספק יודגש, כי אין להיתפש לטעות בשל השימוש במושג "איוון", כפי שאירע למשיבים: משקלו של השיקול החקלאי איננו שווה ערך ליתר השיקולים, אלא בעל מעמד עדיף ומכריע."
- בג"צ 41/78 — "האחים נאמן נגד ועדת הערר לשמירה על קרקע חקלאית ואחרים", טענת העותרים נגד ועדת הערר היתה: הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית סרבה לאשר תכנית מתאר מזכרת בתיה בשלמותה. באה ועדת הערר ואישרה את אשר סרבה הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית לאשר. אמנם ייעוד הקרקע בבעלותם לא שונה, אולם טענת העותרים הינה, כי ייגרם להם נזק בגלל השחתת הפרדס שלהם, בסמוך לו ייבנו בתי מגורים. בבג"צ זה נתן בית המשפט דעתו על הבג"צים אשר קדמו לבג"צ זה, וקבע באופן ברור את דרכי הפעולה וסמכויות הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית וועדת הערר.
- הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית מוסמכת לדון בתכניות עפ"י סעיף 6, לאשר תכנית על קרקע חקלאית. זאת מבלי לבטל את ההכרזה על הקרקע החקלאית, דהיינו, אישורה של תכנית ספציפית. שינוי המבוקש בתכנית המאושרת חייב לקבל אישור מחדש ע"י הוועדה. כמו-כן רשאית הוועדה לבטל הכרזה עפ"י סעיף 5.
- הוועדה רשאית לתת הסכמתה ע"י סעיפים 7, 8.
- ועדת הערר מוסמכת לדון רק בערר על סירוב של הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית לתת אישור לפי הסעיפים 6 או 16, או לתת את הסכמתה לפי סעיפים 7 או 8.
- "אין ועדת הערר מוסמכת לבקר סירוב של הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית לבטל הכרזת קרקע, כולה או מקצתה, כקרקע חקלאית, בגדר סעיף 5; סמכות זו שמורה בלעדית לוועדה לשמירה על קרקע חקלאית."
- ביחס לפרשנות הגרסא של סעיף 11 לתוספת הראשונה, "ברור, שסעיף זה בא להגביל את סמכותה של ועדת השמירה להוציא קרקע מן המחזור הכללי, בדרך הכרזה, לפי סעיף 5 של התוספת הראשונה, ואין הוא בא לשים סייג בפני ביטולה, המלא או החלקי, של הכרזה לפי אותו סעיף. קל וחומר, אין הוא בא לשים סייג בפני סמכויותיה של ועדת השמירה לתת היתר לשימוש לא חקלאי בקרקע שהוכרזה כקרקע חקלאית, לפי אחד הסעיפים 6, 7 או 8.
- הדבר ברור מלשון סעיף 11 עצמו, הבא לסייג הטלת איסור ולא לסייג מתן היתר, וגם מהגיון הדברים, שאם המטרה המתוקנת היא גם בלאו הכי מטרה התואמת את השמירה

על הייעוד החקלאי והגיצול החקלאי של הקרקע, לשם מה הותקנה האפשרות לבקש ביטולה של הכרזה לפי סעיף 5 או מתן היתר לפי הסעיפים 6, 7 או 8.

משום כך צריך לעמוד בראש מעייניה של ועדת השמירה האיזון הנכון בין צרכי השמירה על קרקע חקלאית ובין צרכים חשובים אחרים המצדיקים את ביטול ההכרזה או את מתן ההקלה; והוא הדין בוועדת ערר על סירוב ועדת השמירה לתת אישור, כאמור בסעיף 12 (ב), אבל אין על הוועדות לנהוג בדוקטרינריות נוקשה, אלא יש לבחון כל מקרה לגופו, כדי לגלות אם יש מקום להקלה מסיבות דוחקות, הנעוצות בצרכי פיתוח הכרחיים, בלי להזיק לעיקר, שהוא השמירה על קרקע חקלאית בתור שכזאת.

עוד נראה לי, שיחסה של ועדת השמירה חייב להיות מחמיר יותר לצד שמירת הקרקע החקלאית, כאשר היא באה לדון בבקשה לביטולה של הכרזה הניתנת לפי סעיף 5 של התוספת, מאשר בדיון בבקשה לפי אחד הסעיפים האחרים.

סיכום

דרך פעולתה וסמכויותיה של הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית מותווה על-ידי חוק התכנון והבנייה תשכ"ה—1965, התוספת הראשונה לחוק וסדרת בג"צים. והמצב הנוכחי הוא דלהלן:

- הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית רשאית להכריז על קרקע כקרקע חקלאית עפ"י סעיף 5 לתוספת הראשונה לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה—1965. אין סמכות ערר לגבי ההכרזה על קרקע חקלאית.
- הוועדה רשאית באופן בה הכריזה על קרקע חקלאית לבטל ההכרזה על קרקע חקלאית, לכשתמצא את הבקשה לבטל ההכרזה כמוצדקת.
- באפשרות הוועדה לאשר תכניות על קרקע חקלאית מוכרזת בהתאם לסעיפים 6, 7, 8 זאת מבלי לבטל ההכרזה על קרקע חקלאית. האישור ניתן לתכנית ספציפית אשר הובאה לדיון בפני הוועדה. כל שינוי בתכנית אשר אושרה בוועדה עפ"י סעיפים 6, 7, 8 חייב להיות מועבר לדיון נוסף בוועדה.
- הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית רשאית ליוזם התלייה, שינוי וביטול תכניות קיימות עפ"י סעיף 10 לתוספת הראשונה.
- הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית הינה חלק ממנגנון התכנון וסמכויותיה הם לשקול שיקולים רחבים, בנוסף לענין סעיף 11 לתוספת שמירה על קרקע חקלאית בלבד, כאשר במכלול השיקולים, אותם שוקלת הוועדה בדיוניה בתכניות, יעמוד בראש מעייניה ענין השמירה על הקרקע החקלאית.
- בידי הרואים עצמם נפגעים מסירוב הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית לערור בפני ועדת הערר כאשר הסירוב לתת אישור ניתן עפ"י סעיפים 6 או 16. או לתת את הסכמתה לפי סעיפים 7 או 8.

מ ק ו ר ו ת

1. התוספת הראשונה לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה—1965.
2. (א) בג"צ 113/68 — ד"ר נפתלי א' הורנשטיין
נ ג ד
הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית.
- (ב) בג"צ 324/71 — 1. ועד מקומי סביון; 2. ועד מקומי גני-יהודה
נ ג ד
1. ועדה לשמירה על קרקע חקלאית;
2. ועדה מקומית לתכנון ולבנייה, השרון הדרומי;
3. ועדה מחוזית לתכנון ולבנייה מחוז המרכז;
4. המועצה הארצית לתכנון ולבנייה;
5. ועדת הגבולות יהוד-מפעלות אפק;
6. מועצה מקומית יהוד.
- (ג) בג"צ 445/71 — 1. גוה מדור השקעות בע"מ; 2. ליטור בע"מ
נ ג ד
1. הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית;
2. שר הפנים.
- (ד) בג"צ 601/75 — וועד מקומי סביון
נ ג ד
1. הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית;
2. הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה "השרון הדרומי";
3. אפריקה ישראל להשקעות בע"מ.
- (ה) בג"צ 29/77 — "רסקו", חברה להתיישבות חקלאית ועירונית בע"מ
נ ג ד
1. הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית;
2. ועדת המומחים לקרקע חקלאית.
- (ו) בג"צ 41/78 — 1. איתן נאמן; 2. בניה נאמן.
נ ג ד
1. ועדת ערר לשמירה על קרקע חקלאית;
2. הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה "זמורה";
3. הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, מחוז המרכז;
4. המועצה המקומית מזכרת בתיה.
- (ז) בג"צ 162/78 — קופת חולים של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
נ ג ד
1. ועדת הערר לפי סעיף 12 לתוספת הראשונה לחוק התכנון והבנייה;
2. מר ח. קוברסקי, יו"ר ועדת הערר;
3. מדינת ישראל — משרד הפנים;
4. מנהל מינהל מקרקעי ישראל;
5. מינהל מקרקעי ישראל;
6. הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית.